

FOTOGRAFIJOS BENDROJI PROGRAMA MOKINIAMS, BESIMOKANTIEMS PAGAL VIDURINIO UGDYMO PROGRAMĄ

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Fotografijos bendroji programa (toliau – Programa) skiriama mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą. Siūloma programa yra taikomojo pobūdžio, tad įgytą patirtį mokiniai galės lengvai pritaikyti kasdieniame gyvenime bei rinkdamiesi profesiją.

Fotografija – meninio ugdymo dalis. Fotografijos programa skiriama mokiniams, besidomintiems aplinkiniu pasauliu, norintiems juos sudominusius siužetus užfiksuoti tradiciniu ir skaitmeniniu fotoaparatu, perkelti į kompiuterines laikmenas ir tobulinti kompiuterinėmis programomis.

Programos paskirtis – suteikti mokiniams pagrindines fotografijos žinias, ugdyti bendrą kultūrinį, meninį išprusimą bei informacinių technologijų taikymo patirtį, plėtoti meninę ir estetinę kompetenciją, būtiną tenkinant praktinio gyvenimo poreikius.

Pasirinkę mokytis fotografijos dalyką, mokiniai įgis pagrindinių fotografavimo įgūdžių, todėl galės juos praktiškai pritaikyti fotografuodami savo šeimos, klasės ar kitus aktualius įvykius.

Išmokę fotografuoti, mokiniai gebės tvarkyti nuotraukas kompiuteriu, sukurti nuotraukomis iliustruotą savo puslapį interneto svetainėje, išmoks demonstruoti nuotraukas projekcinėmis priemonėmis, rengti meniškai įtaigius savo darbų pristatymus, perteikti aplinkinio pasaulio grožį ir įvairovę, įgis praktinių fotografavimo ir nuotraukų darymo žinių, taip pat fotografiją galės pritaikyti įvairiose savo darbo ir veiklos srityse: puošdami interjerą, reklamuodami savo įmonę, rengdami reklaminius lankstinukus, apipavidalindami vizualinę informaciją.

Mokiniai, pasirinkę pagrindinį ar išplėstinį kursą, įgis galimybę rinktis mokyklinį menų egzaminą. Baigus mokyklą, išeito kurso patirtį bus galima pritaikyti ir tobulinti Vilniaus dailės akademijoje, Šiaulių universiteto dailės fakultete, Kauno technologijos universiteto Dizaino ir technologijų fakultete, Vilniaus kolegijos Dizaino technologijų fakultete, Vilniaus statybos ir dizaino kolegijoje, Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakultete, Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centre.

Ugdytinios šios vertybinės nuostatos:

pagarba meninei kultūrai ugdoma analizuojant meno pasaulio reiškinius ir kūrinius;
atvirumas naujovėms ugdomas kūrybine veikla, naujausių komponavimo technikų bei technologijų taikymu;

pagarba kartu dirbančiajam ir tolerancija kitokiai nuomonei ugdoma organizuojant grupinius darbus, parodas, stebint ir analizuojant skirtingą kiekvieno saviraišką;

savo individualumo ir išskirtinumo supratimas ugdomas kuriant, reiškiantis tik sau būdingu, unikaliu stiliumi.

Pagrindiniai ugdytini bendrieji mokinių gebėjimai yra šie:

asmeniniai gebėjimai – per meninę kūrybinę veiklą mokiniai ugdomi pasitikėjimą savimi, iniciatyvumą, atsakingumą, kritinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimus;

pilietinis sąmoningumas – analizuodami Lietuvos meninę kultūrą mokosi vertinti savo tautos laimėjimus;

mokymasis mokytis – aukštesniųjų klasių mokiniai pajėgūs dirbti savarankiškai, todėl mokytojas tik pateikia nuorodų, kur galima rasti vienokios ar kitokios reikiamos informacijos, išteklių. Kūrybinio proceso metu ugdomas mokėjimas mokytis. Pristatydami ir analizuodami savo kūrinius mokiniai ugdomi gebėjimą reflektuoti;

verslumas – kūrybinė veikla glaudžiai siejasi su išradingumu, planavimu, numatymu, reagavimu į nenumatytas situacijas, komandiniu darbu ir kitomis verslumą ugdančiomis veiklomis;

komunikavimas – įvaldydami meninės kalbos simbolius ir išreikšdami jais savo sumanymus, skleisdami savo meninę patirtį bei kūrybos produktus mokiniai bendrauja tarpusavyje, diskutuoja;

kultūrinis sąmoningumas – motyvuotai dalyvaudami kūrybos bei meno vertinimo veiklose mokiniai ugdomi teigiamas nuostatas į meninio ugdymo dalykus, aiškinasi meno svarbą asmenybės tobulėjimui, individualumo skleidimuisi, įgyja meniniam komunikavimui reikiamų žinių, specifinių ir bendrųjų gebėjimų, pažįsta ir mokosi gerbti bei vertinti kitų tautų ir kultūrų meninę raišką.

II. PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA, VERTINIMAS

2. Fotografijos programos tikslas – puoselėjant kūrybinį mąstymą ir individualumą, aktyvinant vaizduotę ir pastabumą plėtoti mokinių meninės raiškos priemonių pažinimą bei gebėjimą jomis komunikuoti, skatinant kūrybingumą ir profesijos paieškas analizuoti ir vertinti fotografijos pritaikomumą įvairiose gyvenimo srityse.

3. Įgyvendinant tikslą siekiama, kad mokiniai:

susipažintų su fotografijos kilme, lygintų, analizuotų ir vertintų fotografijos raidą istorijos kontekste, pažintų Lietuvos bei pasaulio fotografijos meno paveldą;

mokytųsi fotografuoti, lavintų vaizduotę ir pastabumą, taikytų fotokompozicijos dėsnius, fotografinės raiškos priemones;

taikytų fotografiją praktiškai, kurdami ir maketuodami interneto puslapius, fotoalbumus, transformuodami fotografinį vaizdą kompiuteriu.

4. Programos struktūra apima tris veiklos sritis ir du kursus – bendrąjį ir išplėstinį.

4.1. Programos veiklos sritys yra šios:

kūryba ir informacinių kompiuterinių technologijų įvaldymas;

fotografijos supratimas ir vertinimas;

kūrybos sklaida.

4.2. Mokinys gali rinktis bendrąjį arba išplėstinį programos kursą. Bendrajam kursui skiriama 4 val. per dvejus mokslo metus, išplėstiniam – 6 valandos per dvejus mokslo metus. Turinio požiūriu kursai skiriasi ne apimtimi, bet pažinimo gyliu. Išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai atliks daugiau praktinių kūrybinių darbų, geriau pažins meninę kalbą bei raiškos būdus.

5. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas yra neatsiejama ugdymo proceso dalis.

5.1. Meninio ugdymo veiklos ir kūrinių vertinimo paskirtis yra:

padėti mokiniams mokytis ir koreguoti mokymąsi;

padėti mokiniams įsivertinti bendruosius ir meninius pasiekimus;

nustatyti ugdymo sėkmę ir numatyti tolesnę jo eigą, išsikelti mokymosi tikslus;

apibendrinti mokymosi rezultatus, siekiant nustatyti meninį mokinių raštingumą.

5.2. Vertinami mokinių kūriniai. Kūrinys gali būti vertinamas tik tada, kai mokinys pateikia baigtą darbą. Kūriniai vertinami pagal iš anksto sutartus kriterijus. Pažymiu vertinami tik didesnės apimties, ilgesnės trukmės ar specialios paskirties kūriniai, pateikiami vieną du kartus per semestrą. Per semestrą taikomas kaupiamasis vertinimas – kaupiamas mokinių darbų aplankas, kurį analizuodamas mokinys galėtų matyti savo raidą, sėkmes ir spragas. Mokytojas inicijuoja mokinių diskusijas apie jų darbų privalumus ir trūkumus, savijautą kūrybinės veiklos metu. Tai skatina mokinių savistabos, refleksijos, mokėjimo mokytis gebėjimų ugdymąsi.

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, TECHNINĖ BAZĖ

6. Mokinių pasiekimų lentelė

Dalyko sritis	Esminiai gebėjimai	Pasiekimai	
		Pagrindinis kursas	Išplėstinis kursas

1. Kūryba ir technologinių priemonių įvaldymas	Atrasti ir iškelti kūrybinę idėją	<p>1.1.1. Mokytojo padedamas pasirenka idėją, fiksuoja aplinkoje pastebėtas estetiškas vizualines objektų ar reiškinių ypatybes, patirtus išpūdžius. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos įkvėptas idėjas, o emocinius išgyvenimus išreiškia kūryboje.</p> <p>1.1.2. Savarankiškai renka kūrybinę medžiagą, pastebi subtilius aplinkos pokyčius, grupuoja kilusias idėjas ir pagrindžia kūrybinį sumanymą.</p>	<p>1.1.1. Savarankiškai iškelia kūrybinę idėją ir įgyvendina panaudodamas IKT teikiamas galimybes. Tikslingai atrenka ir fiksuoja aplinkoje pastebėtas menines ir estetiškas objektų ar reiškinių ypatybes, patirtus išpūdžius.</p> <p>1.1.2. Savarankiškai analizuoja, interpretuoja ir transformuoja aplinkos reiškinių sukeltas idėjas, taiko kūryboje, tikslingai taiko informacines technologijas.</p>
	1.2. Įsivaizduoti ir numatyti kūrybinės idėjos įgyvendinimą	<p>1.2.1 Mokytojo padedamas ir savarankiškai numato loginę idėjos įgyvendinimo seką: nusako galimas idėjos realizavimo priemones, vaizdavimo būdus, menines išraiškos priemones.</p> <p>1.2.2. Žino ir taiko pagrindines dailės raiškos priemones ir vaizdavimo būdus, kurdamas fotografinius vaizdus. Dailės raiškos priemones sieja su fotografija: taiko realistinį, sąlygišką ir abstraktų vaizdavimo būdus.</p>	<p>1.2.1. Savarankiškai planuoja savo kūrybinės idėjos įgyvendinimo būdus, tikslingai pasirenka tinkamus įrankius, medžiagas, technikas, kūrybiškai transformuoja kilusias idėjas.</p> <p>1.2.2. Kūrybiškai pasirenka ir taiko pagrindines dailės raiškos priemones ir vaizdavimo būdus kurdamas fotografinius vaizdus. Fotografuoja natūralią tikrovę, taikydamas įvairias technines išraiškos priemones, geba stilizuoti, abstrahuoti ir transformuoti vaizdą.</p>
	1.3. Įgyvendinti idėją panaudojant tinkamas priemones, medžiagas, būdus, kompiuterines programas ir procesus	1.3.1 Idėjų raiškai pasirenka ir pritaiko įvairias medžiagas bei technikas, fotografavimo priemones, žino dažniausiai naudojamų ir mokiniui prieinamų medžiagų savybes, išmano darbo su šiomis medžiagomis būdus ir gali taikyti keletą technikų siekdamas perteikti idėją fotografijos srityje.	1.3.1. Vizualinėje raiškoje tikslingai derina ir naudoja medžiagas bei technikas, eksperimentuoja ir išradingai naudoja technines jų galimybes siekdamas meniškumo.

		<p>1.3.2 Žino ir taiko fotografijose meninius vizualinės informacijos perteikimo būdus ir priemones (dydžių, erdvių, ritminių struktūrų santykius, spalvos, formos, medžiagos ir vizualinių objektų sąveiką). Remdamasis kompozicijos dėsningumais ir principais sukurtas fotografijas panaudoja vizualinės informacijos objektams (lankstinukai, plakatai, stendai, svetainės ir t. t.) kurti.</p>	<p>1.3.2. Kurdamas informacinės paskirties vizualinį objektą prasmingai taiko išraiškos elementus, stiprinančius komunikacines kūrinio savybes, siekia originalumo ir įtaigumo, tikslingai taiko kompiuterines technologijas.</p>
		<p>1.3.3. Žino vizualinės išraiškos elementus (spalva, atspalvis, tonas, koloritas, taškas, linija, dėmė, tekstūra, faktūra, šviesa, šešėlis, tūris, forma, tektonika, ažūras ir kt.), panaudoja juos kurdamas kompozicines struktūras. Remiasi kompozicijos dėsningumais ir principais (simetrija, asimetrija, statika, dinamika, kontrastas, niuansas, proporcija, ritmas, akcentas ir kt.), kuria, atsižvelgdamas į savo estetinius išgyvenimus, harmoningus, estetiškus vaizdus. Moka taikyti kompozicijos dėsnius, kompozicijos priemones.</p>	<p>1.3.3. Prasmingai pasirinktomis vizualinės išraiškos priemonėmis komponuoja meninį vaizdą, perteikdamas idėją ir savo estetinius išgyvenimus. Apdoroja skaitmeniniais fotoaparatais gautą vaizdą, naudoja nuotraukas iliustracijoms, interneto puslapiams. Analizuoja masinės kultūros reiškinius, spaudą, internetą ir kaupia vizualinę patirtį.</p>
<p>2. Fotografijos supratimas ir vertinimas (menotyra)</p>	<p>2.1. Apibūdinti ir analizuoti meninę kūrybą estetiniu, kultūriniu ir socialiniu aspektu</p>	<p>2.1.1. Savarankiškai vertina savo ir draugų nuotraukas, analizuoja pagrindinius komponavimo būdus ir menines išraiškos ypatybes. Savarankiškai analizuoja pasirinktą meninę problemą, suranda informaciją, sistemina ir pateikia ją bendraamžiams.</p>	<p>2.1.1. Vertina savo ir draugų dailės kūrinius: nusako pagrindines kompozicines dalis, jų santykius, įvertina meninės idėjos perteikimo ypatybes. Savarankiškai analizuoja pasirinktą meninę problemą, suranda informaciją, sistemina ir pateikia ją bendraamžiams. Orientuojasi šiuolaikinio meno kontekste: žino XX a. meno tendencijas.</p>
		<p>2.1.2. Žino ne tik vertingus artimiausios aplinkos meno objektus, bet ir keletą žymiausių pasaulio ir Lietuvos meno muziejų bei meno šedevrų, apibūdina jų meninę reikšmę,</p>	<p>2.1.2. Žino žymiausius pasaulio ir Lietuvos meno muziejus, galerijas, atpažįsta pagrindinius pasaulinio meno šedevrus, orientuojasi nuolatinėse Lietuvos dailės muziejų ekspozicijose.</p>

		domisi kūrėjais ir jų kūryba. Tinkamai vartoja terminus.	2.1.3. Žino keletą žymiausių Lietuvos ir pasaulio fotografų, suvokia vizualinių menų reikšmę kasdieniame gyvenime, kritiškai vertina masinės kultūros reiškinius, domisi kultūros procesais. Žino skiriamuosius pagrindinių epochų ir stilių, meno krypčių bruožus ir ypatybes.
3. Kūrybos sklaida	3.1. Pritaikyti kūrybinius meninius bei technologinių įrankių valdymo gebėjimus ir žinias ir skleisti savo kūrybą	3.1.1. Meninės raiškos gebėjimus pritaiko kasdienėje praktinėje veikloje: šeimos, klasės, mokyklos gyvenimo įvykiams fiksuoti, kūrybiniams projektams įgyvendinti. Apipavidalina (pasportuoja) nuotraukas. Dalyvauja kolektyvinėje meninėje kūryboje, žino darbų eksponavimo būdus, padeda rengti ir apipavidalinti parodų ekspozicijas.	3.1.1. Savo fotografijas eksponuoja parodose. Rengia personalines fotografijos parodas: savarankiškai apipavidalina ir eksponuoja savo ar draugų kūrybą. Padeda organizuoti ir apipavidalinti dailės parodas, menų šventes, kultūrinius projektus, menines akcijas.
		3.1.2. Lanko bendraamžių ir profesionalų fotografijos ir kitų menų parodas už mokyklos ribų. Pristato pasirinktą ekspoziciją, parodą, įvykį, išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus.	3.1.2. Stebi kultūros ir meno įvykius, analizuoja juos. Kūrybiškai interpretuoja ir cituoja idėjas savo raiškoje, nurodo idėjų šaltinius.
		3.1.3. Mokytojo vadovaujamas dalyvauja mokyklos kūrybiniuose konkursuose, kultūriniuose projektuose, įgyvendina kūrybinius sumanymus.	3.1.3. Aktyviai dalyvauja kolektyvinės meninės kūrybos projektuose, apipavidalina ir atnaujina mokyklos interneto svetainę, eksponuoja joje savo ir draugų kūrybą, kuria vizualinę parodų informaciją.

7. Turinio apimtis:

7.1. Mokytojas, dirbantis pagal šią programą, turėtų padėti mokiniams suvokti fotografijos prigimtį per praktišką meninės raiškos priemonių ir technikos pažinimą, pasiūlydamas mokiniams prieinamas ir meninę problemą padedančias spręsti raiškos priemones.

7.2. Fotografijos turinys apima šias sritis:

Kūryba ir informacinių techninių priemonių pažinimas.

Fotografijos supratimas ir vertinimas (menotyra).

Kūrybos sklaida socialinėje kultūrinėje aplinkoje (nuotraukų ir meninių idėjų pritaikymas kasdienėje praktinėje veikloje: šeimos, klasės, mokyklos gyvenimo įvykiams fiksuoti).

7.2.1. Kūryba ir informacinių technologinių priemonių pažinimas apima šias sritis:

Susipažinimas su fotografinio vaizdo gavimo principais. Juostinių ir skaitmeninių fotoaparatus analizė.

Aplinkos reiškinių ir įvykių stebėjimas ir fotografavimas.

Fotografijos išraiškos ir kompozicijos priemonių taikymas fotografuojant portretus, peizažus, natūrmortus, įvykio bei kelionių reportažus.

Fotografijos kalbos raiškos priemonių visuma: šviesa, šešėlis, tonai ir pustoniai, spalva, atspalvis, koloritas, linija, ritmas, faktūra, rakursas, tūris, forma ir kt.

Fotografijos meninės išraiškos priemonės: fotografinės kalbos elementai – pozityvas, negatyvas, linija, dėmė; dvimatės kompozicijos dėsniai, kompozicijos vienovė: simetrija, asimetrija, statika, dinamika, kontrastas, proporcija, niuansas; erdvės perteikimas kadre: erdvinės perspektyvos dėsniai, planų ir formų kaita, tonų kaita; fotografijos technikos: rastras, reljefas, soliarizacija ir kt.

Fotografinės raiškos darbo priemonės: įvairių tipų fotoaparatai, kiti reikmenys. Įvairiais būdais užfiksuoto vaizdo atgaminimas ir dauginimas, nuotraukų gavimo technologijų apžvalga. Fotografinio vaizdo kūrimo būdai: fotografika, spalvotoji ir nespelvotoji fotografija, kompiuterinis fotografijų apdorojimas, kompiuterinių vaizdo formavimo ir koregavimo programų taikymas. Estetiniai ir emociniai idėjos ir vaizdo formavimo kriterijai, informatyvumo reikšmė.

7.2.2. Suprasdami ir vertindami (menotyra) fotografiją mokiniai susipažins su:

fotografijos terminais;

pasaulinės ir Lietuvos fotografijos raida ir šiuolaikinės fotografijos tendencijomis, žymiausių fotografų kūryba;

kūrėjo santykių su pasauliu išraiška kūrinyje;

fotografijų analize: fotomenininkų darbų, savo ir draugų sukurtų, taip pat esančių kitose vizualinėse aplinkose, komponavimo būdų, idėjų perteikimo ypatybėmis;

pagrindinių epochų stilių ir skiriamųjų bruožų išraiška fotografijoje;

vizualiniu menu, susijusiu su fotografija;

žymiausiais pasaulio ir Lietuvos fotografijos ir vaizduojamojo meno muziejais, fotografijos meno galerijomis ir jų veikla;

vizualine informacija, susijusia su fotografija.

masinės kultūros reiškinių vertinimu;

kultūrine, mokslinė ir socialinė XIX a. aplinka, fotografijos atsiradimo prielaidomis;

fotografijos raida, kultūros raidos, meninių stilių atspindžiais fotografijoje, skiriamaisiais bruožais ir ypatybėmis;

stiliaus samprata, Lietuvos fotografijos mokyklos kūrėjais, Lietuvos fotografijos meno laimėjimais, Lietuvos fotografijos meno vieta pasaulio kultūroje. Žymiausių Lietuvos fotografijos meno meistrų kūryba, fotografijos meno vieta tarp kitų vaizduojamųjų menų.

Mokytojas, parinkdamas demonstruoti meno kūrinius, pirmiausia atsižvelgia į aktualijas, į tai, kas vyksta meno pasaulyje šiomis dienomis, ir, pristatydamas vieną ar kitą žanrą, jei įmanoma, pateikia Lietuvoje ar pasaulyje šiomis dienomis sukurtų kūrinių.

7.2.3. Kūrybos sklaida mokiniams teiks galimybių sužinoti apie ir išbandyti:

fotografijų meninį apipavidalinimą, parodų organizavimą, meno švenčių fotografavimą, projektų apipavidalinimą;

mokyklinę periodiką: laikraščiai, vizualinė informacija interneto puslapiuose;

dalyvavimą meninės kūrybos projektuose, kūrybiniuose konkursuose, savo draugų, žymių fotografų ir kitų dailės kūrėjų ekspozicijų pristatymą, estetinį vertinimą;

mokyklos renginių ir kitų įvykių, vykstančių gyvenamojoje aplinkoje, fotografavimą.

Fotografijos žanrų įvaldymas: portretų fotografavimas įvairiomis sąlygomis, peizažo fotografavimas, natiurmorto ir daiktų fotografavimas, įvykio ir kelionių reportažai, švenčių ir kitų renginių fotografavimo ypatumai.

8. Rekomenduojama techninė bazė:

Skaitmeninis ir juostinis fotoaparatai, kompiuteris, spausdintuvas, vaizdo skaitytuvas.